

ПОЛОВО САМОСЪЗНАНИЕ И ПОЛОВА ИЗБИРАТЕЛНОСТ КЪМ ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА РАЗЛИЧНИ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ ПРИ 2,5–3-ГОДИШНИ ДЕЦА

Ганка Илиева

Sex preferences of 2,5-3 years old children are investigated in the conditions of experimental situation. There are different influences for the different age groups in forming of the sex self-consciousness. Sex preferences toward children of the same age complement the actual idea as a representative for a defined gender, while sex preferences toward the adults form the projective idea of belonging to the defined gender. The investigation found that gender of old people does not differentiate small children's sex preferences.

Целта на изследването е да разкрие връзката между половото самосъзнание и половата избирателност на ранните етапи от развитие на детската личност. В основата на обяснителните възможности на проведеното проучване са понятията „полово самосъзнание“ и „полова избирателност“. Половото самосъзнание отразява отношението на детето към себе си и останалите като представител на определен пол. Докато понятието „полово самосъзнание“ акцентира върху собственото разбиране за принадлежност на „Аз-а“ към един или друг пол, понятието „полова избирателност“ поставя ударение върху пола на другия човек като основен фактор, детерминиращ избирателните предпочитания.

Към основните фактори, които стимулират развитието на половото самосъзнание на децата от ранно детство, редица автори отнасят общуването с връстника (Lewis, M. & Weinraub, M., 1979; Галигузова, Л., В., 1985; Абраменкова, В. 1987 и др.), общуването с родители (Mussen P., 1984; Langlois, L., 1980; Gierde, P., 1988; Greenblat, C., 1980; Rodgers, C., 1981 и др.), както и общуването с братя, сестри, прародители и др. (Rodgers, Y. & Rowe, D., 1988; Rosenberg, M., 1975; Уилсън, Г., 1981 и др.).

В контекста на изследване формирането на потребността от общуване с връстника Л. Галигузова (1985) разкрива стремеж за отъждествяване с връстниците, при наличие на сходства във външния вид. Според авторката, отъждествявайки се с връстника, детето едновременно търси и намира белези на сходство, което стимулира осъзнаването на различията във външния вид — прическа, облекло и др. като индикатори за различна полова принадлежност.

По данни на Левис Уайнрауб, в процеса на общуване с връстника децата изграждат отношения от маскулинен (мъжествен) или фемининен (женствен) тип (по-голяма емоционалност и отзивчивост при момчетата и повишен антагонизъм в общуването при момчетата) (Lewis, M. & Weinraub, M., 1979). Същите изследователи считат, че групата от връстници както от своя, така и от противоположния пол е универсален фактор за полова социализация. Оценявайки тялото, начина на обличане и поведение на връстника в рамките на познатите вече критерии за маскулинност и фемининност, много по-силно, отколкото в семейството, децата потвърждават и утвърждават, или обратно, поставят под въпрос своята полова идентичност. В тази насока са и резултатите от проучване на В. Абраменкова (1987), според която в процеса на общуване с връстника се формира и типичната за възрастта представа за общуване между различните полове.

Значението на родителите за развитие половото самосъзнание на детето се свързва с факта, че те са първият и най-близък социален кръг за детето, като благодарение на това влияят непосредствено върху възможностите за развитие на неговото половото самосъзнание (Mussen, P., 1984). Родителите поощряват типичното за пола поведение и изразяват своето недоволство, ако детето има поведенчески изяви, характерни за другия пол. При това, според Ланглойс бащите реагират особено активно на типичното или нетипичното на пола поведение (Langlois, L., 1980). В тази насока представлява интерес изследването на Гиерде, който обяснява конфликтните различия в общуването майка — син и баща — дъщеря с половите различия (Gierde P., 1988). Авторът разкрива съществуването на еднополово консолидиране в общуването по посока майка — дъщеря и баща — син. Различия в отношението на майката към сина и дъщерята, Грийнблат установява още в първите седмици от живота на детето (Greenblat, C., 1980). Докато в първите седмици майката създава по-тесен контакт с момчето, а разговаря повече с момичето, след шестия месец картината се променя: майката засилва физическия си контакт с момичето, като в същото време много по-отрано ограничава физическия си контакт с момчето, отколкото с момичето.

За разлика от визираната от посочените автори еднополова консолидация по посока възрастен — дете, консолидацията по посока дете — възрастен е слабо проучена. В рамките на теоретични изследвания върху проблемите на социализацията на децата от ранно детство Й. Раншбург и П. Попер (1983) разкриват, че до третата година от своя живот, както момчетата, така и момчетата се консолидират предимно със своята майка. А според Роджърс формиращото влияние на родителите се определя от позитивното отношение на родителите към себе си (Rodgers, C., 1981). Ако възрастният е склонен към самоотрицание, неспособност за родителска любов, то по този начин той затруднява детето в усвояването на позитивни модели за общуване, които са характерни за съответния пол.

В комплекса от фактори, стимулиращи развитието на половото самосъзнание, някои автори (Rodgers, Y., & Rowe, D., 1988) включват и влиянието на по-големите братя и сестри. В резултат на проведено лонгитудно изследване те достигат до следните резултати: по-големите братя или сестри имат по-